

Elisabet Lunde

Chef Kultur- och fritidskontoret

Elisabet.lunde@ekero.se

Kultur och fritidsnämnden

Yttrande över detaljplan för ny skola Bryggavägen, del av Ekebyhov 1:1

Dnr KFN20/8

Förslag till beslut

Kultur- och fritidsnämnden antar remissyttrande daterat 2020-01-14, "Yttrande över detaljplan för ny skola Bryggavägen del av Ekebyhov 1:1".

Sammanfattning av ärendet

Kultur- och fritidsnämnden har för yttrande fått detaljplan för ny skola Bryggavägen. Planen innehåller en ny skola för 900 elever med tillhörande idrottshall samt särskola. Enligt kommunens kulturmiljöprogram ska ny bebyggelse undvikas i Ekebyhovsdalen och eventuella tillägg bör inte störa utblickar eller inkräkta på slottets dominans.

Rekommendationen är därför bl a att:

- stängsel och belysning i närheten av allén bör undvikas och få en medveten gestaltning.
- gräs- och grusytor närmast allén ska prioriteras som ytmaterial
- urbant formspråk ska undvikas vid anläggande av byggnader och skolgård, genom att följa landskapets topografi och naturliga former i landskapet.
- skolans gestaltning ska samspela med jordbrukslandskapet genom trämaterial i ytskikt och mer organiskt formspråk

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande, Kultur- och fritidsförvaltningen 2020-01-14

Yttrande över detaljplan för ny skola Bryggavägen, del av Ekebyhov 1:1, 2020-01-14

Barnrättsbaserat beslutsunderlag

Remiss, Miljö- och stadsbyggnadskontoret 2019-12-19

Ärendet

Kultur- och fritidsnämnden har för yttrande fått förslag till detaljplan för ny skola Bryggavägen, del av Ekebyhov 1:1. Yttrandet ska vara stadsarkitektkontoret tillhanda senast den 7 februari 2020.

Planförslaget

Planen innehåller en ny skola för 900 elever med tillhörande idrottshall, samt sarskola. Två byggnader placeras mot Bryggavägen i övre delen av planområdet och indragna ett tiotal meter med en angoringsgata samt entréplats som förbinder en busshållplats med skolans entré.

Idrottshallen föreslås placeras i områdets nordvästra hörn, mellan den norrvända skogsbevuxna sluttningen och Bryggavägen.

Skoldelen är tre våningar hög och i öster är byggnaden inskjuten i den befintliga kullen med arboretum, och ligger därmed i suterräng.

Skolgård med aktivitets- och sportytor planeras bakom byggnaderna på den öppna marken som idag utgör jordbruksmark. Stora delar bibehålls grön och icke hårdgjord.

Delar av det som idag är en skogbeklädd kulle i östra delen, arboretum, utvecklas som miljö för skolbarnen med lektyor och stråk, medan andra delar av kullen bibehålls som trädklädd mark utan anläggningar.

Platsen ligger inom ett kulturhistoriskt känsligt område och den nya bebyggelsen ska, enligt planförslaget, uppföras så att hänsyn tas till den kulturhistoriskt känsliga miljön där kulturlandskapet och naturmiljön utgör viktiga kulturbärare.

Utgångspunkt

Ställningstagande till planförslaget utgår från den värdering som Ekebyhovs slottsområde givits i översiktsplan (2015), kulturmiljöprogram (2015), kulturmiljöanalys av tätortsbandet (2008) och den särskilda kulturmiljöanalys av Ekebyhovs slottsområde som togs fram 2008.

Enligt denna ska Ekebyhov som helhet med omgivande landskap, park och trädgårdar, allé, växtlighet, vägar, byggnader och andra lämningar bevaras och vårdas. Underhåll ska bedrivas genom en kulturhistoriskt inriktad vård så att områdets kulturhistoriska värde bibehålls och lyfts fram. Höga krav ska ställas på anpassning till kulturmiljön vid eventuell tillkommande bebyggelse.

I det nu aktuella planförslaget ingår en kulturhistorisk värdering, (Antikvarisk konsekvensanalys 20190624, KMV forum) där ovanstående dokument varit en utgångspunkt. Här definieras de viktigaste värdebärande egenskaperna inom planområdet i huvudsak till:

- den öppna odlingsmarken och brukandet som har kontinuitet sedan 1600-talet.
- Ekebyhovsullen som sedan 1700-talet använts som huvudentré till slottet.

Del av planområdet är arboretum (en vetenskapligt ordnad beståndsplantering av träd) med kvarvarande strukturer och rester av stigar, trappor, skyltar och

inplanterade träd och buskar och är värdebärande egenskaper inom planområdet. Ekebyhovs historia som handelsträdgård och arboretum, med experimentplanteringar av sällsynta träd, är en särskild värdefull kulturmiljö.

Ekebyhovs handelsträdgård

Ekebyhovs odlingar och park skapade förutsättningar för kommersiell drift av handelsträdgårdsmästeri- och plantskoleverksamhet i början av 1900-talet. Även de många olika utländska trädslag som planterades kunde användas i verksamheten. Cypresser, tuijor, rödek o.s.v. användes till s.k. snittgrönt för vilket Ekebyhov var en av de största leverantörerna i Sverige. Till handelsträdgården uppfördes växthus, kontor och ett vattentorn samt arbetarbostäder för de många anställda. Gårdens plantskola kom såväl i Sverige som i utlandet att bli uppmärksammas och kunde jämföras med de mest värdefulla botaniska trädgårdarna i landet.

Effekter på kulturmiljön av planförslaget

Enligt den medföljande analysen av kulturmiljön innebär planförslaget en inverkan på helhetsmiljön av kulturlandskapet. Här är avståndet från bebyggelsen till Ekebyhovsallén avgörande. I den mån bebyggelsen kommer att upplevas som visuellt dominant kommer det bli stora negativa konsekvenser för läsbarheten av kulturmiljön.

Enligt planförslaget ska vissa anläggningar för lek anläggas på en del av området för arboretum. Det kan medföra negativa konsekvenser av läsbarheten av handelsträdgårdens arboretum samt att området slits om man inte utgår från det vid anläggandet av lekytorna. Det finns även en risk att en ändrad markanvändning på sikt innebär att ytterligare delar av herrgårdsmiljön bebyggs.

Rekommendationer och riktlinjer

Enligt kommunens kulturmiljöprogram ska ny bebyggelse undvikas i Ekebyhovsdalen och eventuella tillägg bör inte störa utblickar eller inkräkta på slottets dominans.

Rekommendationen i planförslagens kulturmiljöanalys är därför att:

- byggnaderna bör anläggas på ett tillräckligt avstånd från allén så att inte värdena förstörs.
- stängsel och belysning i närheten av allén bör undvikas och få en medveten gestaltning.
- gräs- och grusytor närmast allén ska prioriteras som ytmaterial
- urbant formspråk ska undvikas vid anläggande av byggnader och skolgård, genom att följa landskapets topografi och naturliga former i landskapet.

Gestaltning

Enligt det gestaltungsprogram som medföljer planförslaget är tomten för den nya skolan och idrottshallen en del av kulturlandskapet kring Ekebyhovs slott. En vacker park- och naturmiljö med stora natur- och kulturvärden. Förslagets långa och horisontella skolbyggnad bedöms i samspela och lyfta fram det böljande jordbrukslandskapet på samma sätt som traditionella lador. Materialet föreslås vara rödgult tegel som i sig är en del av kommunens historia med tegelbruk.

Den föreslagna öppningen mellan byggnaderna lämnar möjlighet till en visuell utblick över dalen från Bryggavägen. Även föreslagen fruktträdplantering på skolgården samt gröna tak på delar av byggnaderna kan tillföra platsens natur- och kulturvärden till nybyggnationen.

Synpunkter på planförslaget

Kontoret konstaterar att planförslaget och dess kulturmiljöanalys och gestaltungsprogram lyfter fram, värderar och tar hänsyn till Ekebyhovs värdefulla kulturmiljö. Byggnadernas placering i övre delen av planområdet utmed Bryggavägen gör att områdets värdefulla allé och visuella kontakt med Ekebyhovsdalens öppna kulturlandskap i huvudsak bedöms kunna bevaras.

Dock viktigt att de rekommenderade åtgärderna, för att bevara värdena, följs och utgör utgångspunkt vid anläggandet. Tex bör man, vid utformning och gestaltning, ytterligare ta till sig rekommendationen i kulturmiljöanalysen att undvika urbana formspråk och mer följa terrängen och planera för organiska former.

Enligt Kulturmiljöanalys av tätortbandet bör trädgårdsnäringen ges en tydlig roll som en del av Ekebyhovsområdets kulturarv. Ekebyhovs slott som tidigare varit en stor producent av fruktträd bör fortsatt vara centrum för trädgårdskunskapen i kommunen.

Under förutsättning att värdefulla delar av arboretumet inte raderas utan planeras med hänsyn till dessa finns stora förutsättningar att restaurera arboretumet och lyfta fram bevarade strukturer.

I samband med detta bör ett långsiktigt kulturhistoriskt inriktat vårdprogram för mark, park och trädgård utarbetas inkluderande återskapande, återplantering och användning av historiskt växtmaterial samt vård och underhåll. Syftet är att lyfta fram Ekebyhovsparkens trädgårds- och parkhistoriska värden och förstärka miljöns upplevelsemässiga värden. Detta arbete bör kunna ske parallellt och i samarbete med skolan och bidra till skolans undervisning om såväl historiska skeenden, friluftsliv, näringsliv samt i övrigt långsiktigt hållbara frågor inom natur, miljö och kultur.

Kontoret konstaterar att planen innehåller en fullstor idrottshall om 1550 kvadratmeter som är ett mått som de flesta konceptlösningar ryms inom.

Vidare viktigt att man i planskedet inte bli verksamhetsspecifik inom området idrott och lek. Detta gör det svårare att göra kloka val i frågan om behov, omvärldsanalys

och driftsmöjligheter när det gäller aktivitetsytor och ger en låsningseffekt när man väl skall ta detaljbesluten.

Om man vill att skolan ska påminna om traditionella lador i sitt formspråk och lyfta fram och samspela med jordbrukslandskapet är ytskikt i trä, företrädesvis rödmålat, mer lämpligt. Tegel knyter förvisso an till de historiska tegelbruken men kanske inte i samband med Ekebyhovsdalens odlingslandskap.

Med hänsyn tagen till de ovan nämnda rekommendationerna vid anläggande och gestaltning bedöms området natur- och kulturmiljö vara en tillgång och inte ett hinder vid anläggandet. Barn och unga ges möjlighet till en vacker, naturlig, inspirerande och historisk skolmiljö.

Som bilaga i ärendet finns barnrättsbaserat beslutsunderlag.

Beslutet expedieras till
Miljö- och stadsbyggnadskontoret

Elisabet Lunde
Chef Kultur- och fritidskontoret